

**Právomoc súdov v rodinných veciach – cezhraničný
rozvod, neplatnosť manželstva, určenie rodičovstva a
majetkových veciach manželov**

Miroslav Slašťan

Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
Justičná akadémia SR

Cezhraničné spory – oblasť MPS

- a) **právomoc** (medzinárodná príslušnosť) súdov – ktorý súd bude mať právomoc (vecnú, miestnu, časovú, osobnú) konať v určitej veci (žalobe) a rozhodnúť
- b) **rozhodné právo** – podľa akého cudzieho hmotného práva rozhodne príslušný súd
- c) **osobitné konania** – zjednocujú procesné predpisy na základe ktorých súd rozhodne (len právo EÚ)
- d) **uznanie a výkon** cudzích súdnych rozhodnutí – kde všade rozhodnutie súdu bude exekučným titulom
- e) **spoluprácu** súdov jednotlivých štátov (napr. členských štátov EÚ) – napr. pri výkone dôkazu (výsluch svedka) v inom členskom štáte, doručení žaloby, predvolania...

2

Cezhraničné spory – oblasť MPS

- f) **postavenie cudzincov v súkromnoprávných vzťahoch** – občan cudzieho štátu má právnu spôsobilosť podľa „domáceho“ právneho poriadku a chce ju využiť v cudzine
- d) **riešenie pridružených otázok, napr. použitie cudzích verejných listín a pod.**

3

Cezhraničný rozvod...

- 1) **Otázka právomoci**
  - 2) **Otázka cezhraničného doručovania**
  - 3) **Otázka rozhodného práva**
  - 4) **Otázka cezhraničnej spolupráce pri výkone dôkazov**
  - 5) **Otázka uznania rozvodu – cudzieho rozhodnutia**
- každá otázka (oblasť) má samostatné pramene práva
  - ak je dané 1) potom aj 2-4 ALE 5) ?

4

[Kedy je rozvod...cezhraničný]

- cezhraničný spor nemá definíciu (výnimka EKNH, EPR - procesné predpisy, nie právomoc)
- cezhraničný/medzinárodný/cudzí prvok (len v EÚ?)
- **čl. 81 ZFEÚ – justičná spolupráca vo veciach s medzinárodným prvkom**
„....vo veciach, ktoré majú cezhraničné dôsledky...“
- medzinárodný prvok je daný vždy, keď vyvstane s ohľadom na okolnosti prípadu otázka určenia medzinárodnej právomoci súdov
Owusu, C-281/02

5

[Kedy je rozvod...cezhraničný]

- Pojem „**medzinárodný prvok**“ alebo „**cudzí prvok**“ alebo „**cezhraničný prvok**“ používajú rôzne právne predpisy bez jednotnej legálnej definície alebo akejkoľvek definície vôbec
- napr. v zásade cudzím prvkom, resp. cezhraničným prvkom je vždy podľa práva EÚ obvyklý pobyt (bydlisko) fyzickej osoby v inom členskom štáte, než súd, ktorý o právach alebo povinnostiach tejto fyzickej osoby koná, alebo má konať
- pojmy „cudzí prvok“ alebo „cezhraničný prvok“ sú synonymá k pojmu „medzinárodný prvok“, ktorý sa používa v medzinárodnom práve súkromnom, alebo vnútroštátnom práve, vrátane ZMPS (pozri § 1) alebo kedysi OSP (pozri § 27).
- pojem „cudzí prvok“ bol použitý aj v ustanovení § 176 ods. 3 OSP napr. vo veciach starostlivosti súdu o maloletých....apod.

6

[Kedy je rozvod...cezhraničný]

- Aké skutočnosti možno označiť za cudzí / medzinárodný prvok?

i) právne udalosti (úmrtie v cudzine)

ii) (proti) právne úkony (uzatvorenie zmluvy v cudzine, vznik škody k cudzine)

iii) vo vzťahu k účastníkom konania –

iná štátna príslušnosť, bydlisko/obvyklý pobyt

iv) predmet právneho vzťahu je v cudzine

v) iné – cudzie právo, cudzie verejné listiny, súdne rozhodnutia

vi) úmysel účastníka konania ?

7

[Cezhraničné spory a pramene práva SR]

- **Rozhodujúce pramene práva slovenského MPS:**

- právo EÚ (nariadenia, medzinárodné dohody EÚ)

- medzinárodné právo (dvojstranné – mnohostranné zmluvy)

- zákony SR – ZMPS, OBchZ ...

8

Cezhraničné spory a pramene práva SR

- **Rozvod - právomoc:**
  - nariadenie č. 2201/2003 (Brusel II bis)
  - ZMPS (§ 38) len subsidiárne
- **Rozvod – rozhodné právo:**
  - ZMPS (§ 22), zatiaľ nie nariadenie Rady č. 1259/2010
- **Osvojenie – právomoc**
  - ZMPS (§§ 41 a 41a)
- **Osvojenie – rozhodné právo**
  - ZMPS (§ 26)

9

Cezhraničné spory a pramene práva SR

- **Určenie rodičovstva - právomoc**
  - ZMPS (§ 40) - (zistenie a zapretie) ...možno podať na slovenskom všeobecnom súde navrhovateľa, ak odporca nemá v Slovenskej republike všeobecný súd. Ak ani navrhovateľ nemá v SR všeobecný súd, ale jeden z rodičov alebo dieťa je slovenským občanom, možno návrh v SR...
- **Určenie rodičovstva – rozhodné právo**
  - ZMPS (§ 23)...napr. ak dieťa, ktoré narodením nadobudlo slovenské občianstvo, sa narodilo a žije v cudzine, spravuje sa určenie (zistenie alebo zapretie) rodičovstva právnym poriadkom štátu, v ktorom má dieťa obvyklý pobyt
- **BSM - právomoc**
  - ZMPS - §37 a nasl. (zatiaľ nie nariadenie Rady (EÚ) 2016/1103))
- **BSM - rozhodné právo**
  - ZMPS - § 21 (zatiaľ nie nariadenie Rady (EÚ) 2016/1103)¹⁰

Určenie právomoci súdu podľa nariadenia č. 2201/2003 (Brusel II bis/ Brusel IIa)

11

Úvod

- Nariadenie Rady (ES) č. **2201/2003** z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000
- keďže k uplatňovaniu právnych predpisov o rodičovských právach a povinnostiach často dochádza v konaniach v manželských veciach, je vhodnejšie mať jeden právny akt pre otázky rozvodu a rodičovských práv a povinností

12

[Vecná pôsobnosť]

- nariadenie sa uplatňuje bez ohľadu na povahu súdu **v občianskych veciach**, ktoré sa vzťahujú na
- **Veci manželské** – IBA ZRUŠENIE, t.j. rozvod, rozluka alebo prehlásenie manželstva za neplatné;
- **Veci rodičovskej zodpovednosti** - priznanie, výkon, prenesenie, čiastočné obmedzenie alebo úplné odňatie rodičovských práv a povinností
  - široké poňatie – všetky práva a povinnosti týkajúce sa osoby alebo majetku dieťaťa, ktoré nadobudla fyzická osoba alebo právnická osoba rozsudkom, zo zákona alebo na základe dohody, ktorá má právne účinky, aj opatrovnícke právo a právo styku s dieťaťom

13

[Vecná pôsobnosť]

- **nezávisí na**
  - vnútroštátnom práve
  - či o nich rozhoduje súd alebo správny orgán (*rozsudky SD EU C-435/06 a C-523/07*)
- Iba na konania pred štátnymi orgánmi alebo inštitúciami, ktorým bola štátom zverená rozhodovacia právomoc
- **autonómny – úniový výklad pojmov**

14

Vecná pôsobnosť

- pojem „občianske veci“ je na účely nariadenia definovaný široko a vzťahuje sa na všetky otázky uvedené v článku 1 ods. 2. Aj keby sa konkrétna otázka rodičovských práv a povinností v zmysle vnútroštátneho práva považovala za opatrenie „verejného práva“, napr. umiestnenie dieťaťa do pestúnskej starostlivosti alebo ústavnej starostlivosti, nariadenie sa na ňu **uplatní**.
- Na rozdiel od Haagskeho dohovoru o ochrane detí z roku 1996 (pozri kapitolu XI), **nariadenie neurčuje maximálny vek detí, na ktoré sa nariadenie uplatňuje, ale ponecháva túto otázku na vnútroštátne právo**
- O vyživovacej povinnosti a o rodičovských právach a povinnostiach sa často koná v rámci spoločného súdneho konania. Na vyživovaciu povinnosť sa však toto nariadenie neuplatní, pretože táto otázka je už upravená nariadením 4/2009 - súd, ktorý má právomoc podľa nariadenia, bude mať napriek tomu zvyčajne právomoc rozhodnúť **aj vo veci vyživovacej povinnosti** - obe otázky budú predmetom toho istého konania, výsledné výroky rozhodnutia sa budú uznávať a vykonávať podľa rozdielnych nariadení.

15

Vecná pôsobnosť

- **Veci manželské:**
  - konania o rozvode, rozluke alebo anulovaní manželstva – nariadenie sa vzťahuje iba na *zrušenie manželských zväzkov*
  - NIE na:** dôvody na rozvod, majetkové dôsledky manželstva alebo iné súvisiace opatrenia

16

[Osobná pôsobnosť]

- nariadenie sa použije iba vo veciach s **medzinárodným prvkom** – nariadenie prijaté na základe čl. 81 ZFEÚ
- je daný najmä obvyklým pobytom účastníka/účastníkov konania na území rôznych štátov alebo na území štátu odlišného od štátu fóra, prípadne **inou štátnou príslušnosťou** účastníka/účastníkov;
- v prípade uznávania a výkonu - „cudzích“ rozhodnutí...
- **aplikovateľnosť** nariadenia nie je použiteľná iba na „vnútroúničné“ prípady/spory

17

[Časová pôsobnosť]

- nariadenie č. 2201/2003 nadobúda **účinnosť** 1. augusta 2004
  - nariadenie č. 2201/2003 sa **uplatňuje** od 1. marca 2005, s výnimkou článkov 67, 68, 69 a 70, ktoré sa uplatňujú 1. augusta 2004
- 1) časová pôsobnosť pravidiel o právomoci
čl. 64 odst. 1 – konanie začaté po 1.3. 2005 (v Bulharsku a v Rumunsku po 1.1. 2007)
  - 2) časová pôsobnosť pravidiel pre uznávanie a výkon - čl. 64 odst. 2 - 4

18

[Územná pôsobnosť]

- všetky členské štáty s výnimkou Dánska (čl. 2 ods. 3)
- územie členských štátov, na ktorom je nariadenie záväzné je upravené primárnym právom – čl. 349 a 355 ZFEÚ

19

[Pravidlá určovania právomoci]

- LEN určenie členského štátu, ktorého súdy majú právomoc vo veci konať
  - nariadenie určuje iba členský štát, ktorého súdy majú právomoc, nie však (vecne a miestne) príslušný súd v rámci tohto členského štátu

20

Všeobecná právomoc – rozvod – čl. 3

- **článok 3** - právomoc majú sudy členského štátu

a) na ktorého území:

- majú **manželia** obvyklý pobyt, alebo
- manželia mali naposledy obvyklý pobyt, pokiaľ tam jeden z manželov stále býva, alebo
- má **odporca** obvyklý pobyt, alebo
- v prípade spoločnej žiadosti, má niektorý z manželov obvyklý pobyt, alebo
- má **navrhovateľ** obvyklý pobyt, ak tam býval najmenej jeden rok bezprostredne pred podaním návrhu, alebo
- má **navrhovateľ** obvyklý pobyt, ak tam býval najmenej šesť mesiacov bezprostredne pred podaním návrhu a je buď štátnym príslušníkom tohto členského štátu

b) ktorého štátnymi príslušníkmi sú obaja manželia

21

Právomoc – rozvod (čl. 3)

- medzi hraničnými určovateľmi podľa čl. 3 nie je hierarchický vzťah

- obvyklý pobyt (manželov alebo jedného z nich)
- posledný spoločný obvyklý pobyt manželov
- štátne občianstvo (spoločné alebo navrhovateľa)
- „domicil“ v zmysle práva VB a Írska – zvláštny hraniční určovateľ, ktorý sa použije iba v týchto štátoch namiesto štátneho občianstva

- rozhoduje iba vôľa navrhovateľa

22

Právomoc – rozvod C-168/08 Hadadi

- - systém rozdelenia právomocí zavedený nariadením B Ilbis vo veciach zrušenia manželských zväzkov sa nezameriava na vylúčenie viacerých právomocí - naopak, výslovne sa predpokladá spoločná existencia viacerých rovnocenných súdnych právomocí
- čl. 3 ods. 1 písm. a) a b) – žiadna nijaká hierarchia, všetky sú alternatívne

23

Povaha právomoci - rozvod

- Výlučná povaha súdnej právomoci (čl. 6)
Manžela, ktorý:
  - a) má obvyklý pobyt na území členského štátu;
alebo
  - b) je štátnym príslušníkom členského štátu alebo v prípade Veľkej Británie a Írska, má svoj "domicil" na území jedného z týchto členských štátov,
možno žalovať v inom členskom štáte iba v súlade s článkami 3, 4 a 5.

24

Právomoc – rozvod ďalšie možnosti č. 4, 5 a 7

- spojenie právomoci v prípade vzájomného návrhu (čl. 4) a „prechodu“ rozluky do rozvodu (čl. 5)
- Zostatková právomoc (čl. 7) – IBA AK NIE čl. 3-5 – tak ZMPS SR (čiže § 38 ZMPS)
- C-68/07 Lopez: ...nemôžu súdy členského štátu založiť svoju právomoc rozhodnúť v konaní na svojom vnútroštátnom práve, ak podľa článku 3 nariadenia BIIa majú právomoc súdy iného členského štátu...

25

Skúmanie právomoci (čl.17)

- článok 17 – skúmanie právomoci
Ak sa začalo konanie na súde členského štátu vo veci, v ktorej podľa tohto nariadenia nemá právomoc konať, a ktorá patrí podľa tohto nariadenia do právomoci súdu iného členského štátu, súd aj bez návrhu vyhlási, že nemá právomoc.

26

[Skúmanie prípustnosti (čl.18)]

■ článok 18 – skúmanie právomoci

Ak odporca s obvyklým pobytom **v inom štáte**, než v členskom štáte, v ktorom bol podaný návrh, sa nedostaví na tento súd, súd s právomocou preruší konanie dovtedy, kým sa nepreukáže, že odporca mal možnosť prevziať písomnosť, ktorou sa začalo konanie, alebo rovnocennú písomnosť v dostatočnom čase, aby si mohol pripraviť svoju obhajobu alebo sa na tento účel prijali všetky potrebné kroky.

27

[Lis pendens (čl.19)]

■ Článok 19 - prekážka začatej veci a súvisiace konania

Ak sa vedú konania týkajúce sa rozvodu, rozluky alebo anulovania manželstva medzi rovnakými účastníkmi na súdoch rôznych členských štátov, súd, ktorý začal konať ako druhý, aj bez návrhu preruší konanie, až kým sa **nepotvrdí** právomoc súdu, ktorý ako prvý začal konať.

Keď sa **potvrdí** právomoc súdu, ktorý ako prvý začal konať, súd, ktorý začal konať ako druhý, odmietne vykonávať svoju právomoc v prospech tohto súdu.

28